

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.207>

JEL classification: E22

UDC: 657:633.47/658:636

Вікторія МАРГАСОВА

доктор економічних наук, професор,
проректор з наукової роботи,
Національний університет «Чернігівська політехніка», Україна
E-mail: viktoriya.margasova@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-8582-2158
ResearcherID: D-3198-2015

Наталія ВДОВЕНКО

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри,
кафедра глобальної економіки,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна
E-mail: nata0409@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-0849-057X
Researcher ID: J-5146-2017

Ірина МАРЧЕНКО

кандидат економічних наук,
кафедра глобальної економіки,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна
ORCID ID: 0000-0001-8623-4489

БАЗОВІ МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ПРИ ФОРМУВАННІ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ РОСЛИННИЦТВА Й ТВАРИННИЦТВА НА АГРОПРОДОВОЛЬЧОМУ РИНКУ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Базові трансформаційні організаційно-економічні процеси, що вибудувалися в умовах надзвичайних викликів, істотно змінюють методичні підходи до формування біологічних активів у сільському господарстві. На даному етапі трансформаційних перетворень, проблема забезпечення населення Землі та окремих країн достатньою кількістю продуктів харчування останнім часом поглиблюється. Особливого значення набуває питання насичення внутрішнього ринку власно виробленими продуктами саме провідними галузями національної економіки. І серед них виокремлено як рослинництво, так і тваринництво. Тому закріплення вітчизняного виробника на позиціях доведення внутрішнього споживання, виходячи з фізіологічних норм, вплив на процеси розвитку галузей рослинництва та тваринництва з метою адаптації до змін макроекономічних параметрів країни, усунення дестабілізуючої дії кон'юнктурних, сезонних і цінових коливань агропродовольчого ринку можливе лише за умов пошуку напрямків удосконалення інструментів, принципів обліку та контролю в галузях для своєчасного забезпечення користувачів оперативною, достовірною та повною інформацією про кількість вирощеної продукції.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні базових методичних підходів до обліку і контролю витрат при формуванні біологічних активів рослинництва й тваринництва на агропродовольчому ринку в умовах надзвичайних викликів.

Методологія. Удосконалено базові методичні засади до обліку і контролю витрат при формуванні біологічних активів рослинництва й тваринництва на ринку шляхом застосування системного підходу. На базі моделі удосконалення біологічних активів і сільськогосподарської продукції у тваринництві, внесено пропозиції щодо

© Вікторія Маргасова, Наталія Вдовенко, Ірина Марченко, 2022

Отримано: 03.12.2022 р.

Рекомендовано до друку: 27.12.2022 р.

Опубліковано: 30.12.2022 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Маргасова В., Вдовенко Н., Марченко І. Базові методичні підходи до обліку і контролю витрат при формуванні біологічних активів рослинництва й тваринництва на агропродовольчому ринку. *Економічний аналіз*. 2022. Том 32. № 4. С. 207-216. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.207>

удосконалення Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів № 1315, затверджених наказом Міністерства фінансів України. Запропоновано у додаток 1 даного документа внести зміни до рядка п'ятого виокремивши основні виробничі напрями козівництва та внести зміни до першої графи «Об'єкти обліку біологічних активів» увівши як окремі одиниці обліку біологічні активи «козематки», «цапи-плідники», «цапи-пробники», «ремонтний молодняк: козлики, козочки». Серед прикладних пропозицій з удосконалення біологічних активів рослинництва у статті запропоновано передбачити на потужних виробництвах аналітичний облік витрат вести за підрозділами підприємства та центрами витрат і відповідальності в умовах глобальних трансформацій.

Результати. Розроблені підходи до обліку і контролю витрат при формуванні біологічних активів рослинництва й тваринництва на агропродовольчому ринку, включаючи вітчизняний ринок продукції козівництва, зважаючи на процеси трансформацій в економіці сільськогосподарських підприємств. У статті вказано на те, що кожна галузь, безперечно, відрізняється певними особливостями, що мають вплив на організацію бухгалтерського обліку, аналізу та контролю, зокрема і в частині формуванні біологічних активів. Зроблено висновок, що в основу запропонованих методичних підходів, покладено контроль заходів біобезпеки виробництва, формування біологічних активів і товарообмінних процесів на агропродовольчому ринку, що сприятиме методичному забезпеченню регулювання ринку продукції, розробленню послідовної системи інструкцій з планування, узгодження та прийняття нормативних актів, які стануть ключовими чинниками з метою розроблення прогнозів і програм розвитку для виробників продовольства.

Ключові слова: облік; контроль; біологічні активи; тваринництво; рослинництво; ринок; сільське господарство; центр відповідальності; витрати.

Вступ

На даному етапі глобальних перетворень, проблема забезпечення населення Землі та окремих країн достатньою кількістю продуктів харчування останнім часом поглиблюється. Особливого значення набуває питання насичення внутрішнього ринку власно виробленими продуктами саме провідними галузями національної економіки. І серед них виокремлено як рослинництво, так і тваринництво. Тому закріплення вітчизняного виробника на позиціях доведення внутрішнього споживання, виходячи з фізіологічних норм, вплив на процеси розвитку галузей рослинництва та тваринництва з метою адаптації до змін макроекономічних параметрів країни, усунення дестабілізуючої дії кон'юнктурних, сезонних і цінових коливань агропродовольчого ринку можливе лише за умов пошуку напрямків удосконалення інструментів, принципів обліку та контролю в галузях. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних питань ефективного удосконалення методичних засад до обліку і контролю витрат при формуванні біологічних активів рослинництва й тваринництва, що характерні для сталого сільськогосподарського виробництва. Так, одним з проблемних місць є дослідження аспектів комплексної оцінки й обґрунтування базових методичних підходів до обліку і контролю витрат при формуванні біологічних

активів рослинництва й тваринництва з урахуванням галузевої специфіки. Проблему можна віднести до маловивченої, що, в свою чергу, надає велике поле діяльності для її подальшого дослідження в умовах надзвичайних викликів. Важливим завданням на шляху вирішення проблем обліку є формування системи для своєчасного забезпечення користувачів оперативною, достовірною та повною інформацією про кількість вирощеної продукції та витрати структурних підрозділів. Тож актуального значення набуває питання вивчення різних підходів і можливостей розвитку галузей рослинництва і тваринництва внаслідок трансформації фундаментальних принципів методичного забезпечення й внесення пропозицій для удосконалення Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів.

Мета статті

Метою дослідження є обґрунтування базових методичних підходів до обліку і контролю витрат при формуванні біологічних активів рослинництва й тваринництва на агропродовольчому ринку в умовах надзвичайних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження

Дослідженням теоретичних і методологічних аспектів обліку і контролю в

галузях сільського господарства, формування державної економічної політики, забезпечення конкурентоспроможності виробництва агропродовольчої продукції присвячено праці вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема таких як: Бондаренко Н., Різченко Н. [1], Вітвицький В. [2], Жук В. [5], Чечель О. [7], Кириченко Д. [9], Лопушинський І. [11], Грищенко Н. [12] та інші. При цьому у вітчизняній фаховій літературі сформований науковий підхід до розуміння сутності та чинників, які впливають на формуванні біологічних активів рослинництва й тваринництва. Насамперед встановлено, що витрати на виробництво продукції рослинництва, тваринництва та інших різних виробництв саме у галузях сільського господарства формують за об'єктами обліку, а також планування й визначення собівартості продукції. Важливим аспектом в даному питанні є також врахування у рослинництві ролі центрів відповідальності, підрозділів суб'єктів господарювання. Безпосередньо за вказаними об'єктами витрат відкривають і рахунки аналітичного обліку галузей сільськогосподарського виробництва. Маємо всі підстави вказати, що серед складових першої групи об'єктів обліку витрат виступають культури чи групи культур, зокрема плодово-ягідні культури й виноградники, зернові культури, картопля та овоче-баштанні культури, технічні культури, кормові культури, плантації хмелю, квітництво (за видами), розсадники плодово-ягідних культур. У складі другої групи об'єктів обліку витрат виокремлено витрати під урожай майбутнього року. Мова йде про внесення добрив, посіви озимих зернових культур, лущення стерні, оранку на зяб. В кінці поточного року витрати даної групи підсумовують і залишають нерозподіленими у вигляді незавершеного виробництва. На наступний рік суми незавершеного виробництва, що були на початок року, відповідно закривають методом розподілу витрат між культурами чи групами культур. При цьому окремі витрати вказаної групи можуть стосуватися агропродовольчої продукції кількох років. Це стосується і витрат за посівами багаторічних трав, витрат на вапнування ґрунтів й інших витрат.

Водночас третя група об'єктів обліку витрати, які підлягають розподілу між різними

культурами або декількома видами робіт. Це може бути і зрошення та осушення земель, догляд за полезахисними лісовими смугами. В кінці року дані витрати будуть розподілені між певними культурами пропорційно до тих площ, які вони займають. В четвертій групі об'єктів обліку витрат зосереджено центри відповідальності або структурні підрозділи суб'єктів господарювання, зайнятих сільськогосподарським виробництвом. Слід відзначити, що фактичні витрати підрозділу також у перспективі розподіляють між різними і окремими культурами саме пропорційно до кошторисних витрат відповідно до технологічних карт або ж за укрупненими нормативами, суми яких потім і коригують на індекс інфляції.

Наукове обґрунтування шляхів досягнення індикаторів розвитку вітчизняних галузей рослинництва та тваринництва, які визначені у Законі України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24.06.2004 р. № 1877-IV є важливою складовою частиною роботи [6]. Запропоновані в статті підходи, в цілому, є базовою платформою для досягнення країною запланованих показників виробництва агропродовольчої продукції та підвищення ефективності розвитку перспективних галузей сільського господарства.

Принциповою умовою розвитку рослинництва та тваринництва є рівень обліку, контролю, державної підтримки, яка узгоджена з визначеними пріоритетами та стратегіями у сучасних умовах розвитку України. Комплексна програма державної підтримки реалізується через бюджетну, кредитну, цінову регуляторну, облікову політику щодо стимулювання виробництва продукції рослинництва та тваринництва й розвитку агропродовольчого ринку з метою забезпечення продовольчої безпеки населення. Попередньо проаналізований нами світовий досвід галузевого розвитку підтвердив, що в умовах ринкової економіки ефективність виробництва продукції рослинництва та тваринництва значною мірою залежить від рівня регулювання розвитку базових галузей відповідно до програм їх розвитку. Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС потрібно запровадити таку систему галузевого регулювання, яка відповідає основним

положенням Спільної аграрної політики ЄС та забезпечить захист вітчизняного товаровиробника. Саме тому, запропоновані шляхи удосконалення інструментарію обліку для розвитку галузей сільського господарства України відповідає міжнародній політиці європейської співдружності. Так, відповідності до згідно із статтею 107 договору про функціонування ЄС, ефективність підтримки галузей сільського господарства, є стратегічним у випадках депресивності розвитку регіонів та високим рівнем безробіття. Дане положення повністю відображає фактичний стан регіональних сільських територій України. Науково обґрунтованим є необхідність розробки галузевої програми розвитку, зокрема і галузі козівництва в рамках формування Стратегії розвитку галузі тваринництва на період до 2030 року та Державної цільової програми селекції у тваринництві на період до 2025 року. Розроблення такого інструментарію забезпечать розвиток вертикальної інтеграції селекційних центрів, поліпшення методичного інструментарію галузевого регулювання при формуванні біологічних активів, зростання потреби в науково-дослідних установах й стимулюватиме утворення нових суб'єктів господарювання, що у свою чергу забезпечить робочими місцями населення і дасть поштовх до розвитку дрібного фермерства, сприятиме удосконаленню обліково-аналітичного забезпечення. Тож малі фермерські господарства є рушійною силою країн з розвинутою аграрною економікою, а такий досвід у сучасних умовах є практично необхідним для України [2; 8; 9; 11, с. 175].

Дослідження у частині функціонування галузі тваринництва показали, що основою для розвитку, зокрема, козівництва в Україні є визнання його як окремого виду економічної діяльності, створення умов для розвитку ринку племінних ресурсів і збільшення кількості суб'єктів господарювання, які їх реалізують. Відповідно положень визначених у Законі України «Про племінну справу у тваринництві» від 01.01.2016 № 3691-XII [13], Законі України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 р. № 222-VIII [15],

пріоритетними завданнями племінної справи у тваринництві є: збереження існуючих, створення нових та раціональне використання і відтворення племінних ресурсів вищої генетичної цінності з метою підвищення селекційної якості тварин та економічної ефективності галузі; формування єдиної бази даних з племінної справи та публікацій аналітичних відомостей племінної справи, забезпечення системи ідентифікації племінних тварин; забезпечення використання у вітчизняній селекції «найцінніших світових племінних поліпшувачів порід і формування власного конкурентного експортного потенціалу генетичних ресурсів; збереження генофонду локальних, існуючих та зникаючих порід, забезпечення генетичного біорізноманіття; впровадження у виробництво інноваційні досягнення генетики та створення в Україні селекційних досягнень [6; 13].

Таким чином, передумови для розвитку і нарощування поголів'я усіх видів тварин поступово збільшується, а визнання козівництва, як окремого виду економічної діяльності спонукатиме активній селекційно-племінній роботі. Традиційні аборигенні породи кіз, які історично розводяться в Україні у сучасних ринкових умовах конкуренції світових трендів потребують істотного збільшення чисельності поголів'я та покращення продуктивних якостей, таких як збільшенні молочності, адаптації до машинного доїння, стресостійкості, сексації статевих клітин та інших показників [7; 12, с. 199]. У світі з розвитком технологізації зростають також вимоги до якості порід і пристосованості їх до автоматизованих умов утримання. Тому, безперешкодна процедура ввозу тварин закордонної селекції на територію України є важливим фактором для розвитку повноцінного вітчизняного козівництва з метою продовольчої безпеки та добробуту населення у забезпеченні специфічного попиту у безлактозних молочних товарах. Але обіг генетичних ресурсів в Україні має суворо відповідати законодавству, оскільки ціна племінного матеріалу в козівництві є однією з найвищих у тваринництві (табл. 1).

Таблиця 1. Усереднені ціни на генетичні ресурси галузі козівництва

Вид	Ціна закордонної селекції, євро	Ціна закордонної селекції, отриманої в Україні, євро	Різниця вітчизняної/закордонної, євро
Племінний цап-плідник перевірений	1200	1000	-200
Племінний цап 6-місячного віку	900	700	-200
Козематка основна	900	700	-200
Коза молодняк 5-місячного віку	500	450	-50
Спермопродукція перевірена за стандартом якості породи	35	10	-20
Ембріони сексовані	650	450	-200

Джерело: розроблено на основі власних досліджень.

Аналіз табл. 1 показує необхідність контролю якості генетичних ресурсів, як на території України так і за її межами. Контроль обіг такого товару здійснюється на задах регулювання відповідних законодавчих актів [13; 15]. Встановлено, що державне регулювання розвитку галузей має прямий вплив на індикатори розвитку агропродовольчого ринку та інвестиційну привабливість ведення обліку виробничої діяльності, обсягів виробництва, рівень задоволення потреб населення в необхідних продуктах харчування та нарощування експортного потенціалу України. Аналіз світового досвіду показав, що виробництво продукції козівництва, а особливо молочного напрямку історично був привабливим для сімейного бізнесу, адже не вимагає великих капіталовкладень.

Дослідженнями встановлено, що у Положенні (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» від 05.12.2005 № 1456/11736 [4; 5], трактування терміну «біологічний актив» визначається як тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди. У діючому документі, в частині прикладів біологічних активів сільськогосподарської продукції тваринництва на яку поширюється дане законодавче поле, козівництво віднесено до пункту «вівчарство» за такою редакцією: «вівчарство (козівництво) роздільно-тонкорунне, напівтонкорунне, напівгрубошерстне, грубошерстне». Встановлено, що дана класифікація

перешкоджає повноцінному розвитку козівництва. Обмеженість у визнанні козівництва як окремого напрямку тваринництва блокує розкриття біологічного активу даного виду тварин [10, с. 162–167]. Авторське бачення ефективного розвитку галузі козівництва в Україні полягає у конкретних заходах державного галузевого регулювання у сфері виокремлення козівництва від вівчарства. Вважаємо за доцільне врахувати особливості отриманої продукції від розведення кіз, як окремого біологічного активу та закріпити його законодавчому рівні. І тут варто наголосити, що сучасний стан козівництва характеризується фактично повною автономізацією існування, адже у нормативно-правовому полі відсутній окремий напрям тваринництва, такий як «козівництво». За таких умов повноцінний розвиток галузі неможливий через фактичну її правову відсутність. У теоретичному та практичному плані залишається нез'ясованим питання відображення в обліку підприємств по виробництву продукції козівництва та фактичного отримання сільськогосподарської продукції від розведення кіз та додаткових біологічних активів. Встановлено, що галузь козівництва дає відмінну від галузі вівчарства продукцію, а отже помилково обліковувати козівництво, як роздільно-тонкорунне, напівтонкорунне, напівгрубошерстне і грубошерстне. Таким чином, враховуючи постійно зростаючий попит на продукцію козівництва винятково важливим є урегулювання питання виокремлення козівництва як окремого об'єкту біологічних активів (рис. 1).

Рис. 1. Удосконалення методичного інструментарію галузевого регулювання при формуванні біологічних активів у тваринництві

Відповідно до зазначених результатів досліджень, біологічний актив має визнання за таких умов: підприємству з правом власності на біологічний актив перейшли ризики і вигоди, а також контроль від його використання; впевненість у майбутній економічній вигоді від використання біологічного активу в сільськогосподарській діяльності при достовірному визначенні його вартості [4]. Економічні вигоди від використання біологічного активу визначаються залежно від фізичних якостей. Сільськогосподарська продукція відокремлюється від біологічного

активу (молоко, вовна, мед, яйця, отримані від доїння, настригу, викачки) і визначається як окремий актив. Світова селекція кіз за господарсько-корисними ознаками дозволила сформувати чотири основні напрями продуктивності та одну додаткову. Так, у країнах світу з розвиненим козівництвом отримують молочну, м'ясну, пухову та шерстну (вовнову) продукцію кіз. Окремо розвивається напрям декоративного козівництва, що має значне поширення у країнах з високим рівнем життя населення, при якому кози розводяться для естетичного сприйняття.

Важливим критерієм економічної оцінки обліку виробництва є розподіл сільськогосподарської продукції за цільовим призначенням, економічними вигодами та господарською цінністю, за якою вона поділяється на основну, супутню і побічну. Основна продукція є такою, що приносить найбільші економічні вигоди підприємству та отримання якої постає метою виробництва, для галузі козівництва це – молоко. Супутня – отримується одночасно з основною та відповідає встановленим стандартам або технічним умовам, вона призначена для подальшої переробки і реалізації (сколотини, молочний жир і білок). До побічної продукції відноситься така, що отримується одночасно з основною, а економічні вигоди від отримання якої несуттєві (шкура, кістки. У козівництві від біологічних активів, окрім сільськогосподарської продукції можуть отримуватися додаткові біологічні активи (приплід), при цьому первісне визнання додаткових біологічних активів фіксується в обліку звітнього періоду у якому вони були відокремлені від біологічного активу. Отримане потомство генетично цінних кіз сьогодні є цінним товаром на ринку України. Проте варто зауважити, що кізочки йдуть у виробництво для отримання молока і наступного відтворення, а козлики за відсутності урегулювання питання селекційної роботи в козівництві відгодовуються на м'ясо або одразу підлягають забою. Пропонуємо внести доповнення, які відображають виробничий стан функціонування світової практики козівництва (табл. 2).

У табл. 2 наведений авторський варіант змін і доповнень до Методичних рекомендацій, затверджених наказом Міністерства фінансів України № 1315 від 29.12.2006 р. Пропонуємо текст викласти у такій редакції: у додаток 1 даного документа внести зміни до рядка п'ятого виокремивши основні виробничі напрями козівництва «5.1. Козівництво молочне, м'ясне», «5.2. Козівництво пухове, шерстне» та «5.3. Декоративне козівництво». Внести зміни до першої граfi «Об'єкти обліку біологічних активів» увівши як окремі одиниці обліку біологічні активи «козематки», «цапи-

плідники», «цапи-пробники», «ремонтний молодняк: козлики, козочки». Таким чином, для успішного ведення галузі козівництва в Україні та отримання фактичної, достовірної інформації про біологічні активи козівництва, доцільно ввести доповнення до Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2006 р. №1315 [3]. Текст доповнення Методичних рекомендацій викладено у редакції, яка відображає фактичний стан виробничих напрямів козівництва у світовій практиці. Визнання продукції козівництва окремим біологічним активом є передумовою повноцінного розвитку даної галузі, як перспективної та широко диверсифікованої з урахуванням попиту населення України. Досвід показує, що ведення дрібного тваринництва, зокрема козівництва практикується головним чином малими і середніми фермерськими господарствами які виробляють продукцію високої якості та розвивають сільські території.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Таким чином, маємо всі підстави зробити висновок, що всебічне урахування галузевих особливостей у процесі організації обліку у рослинництві й тваринництві дозволить своєчасно забезпечувати користувачів оперативною, достовірною та повною інформацією про кількість вирощеної продукції, її вартість, матеріальні, трудові та інші виробничі витрати структурних підрозділів і підприємства загалом для потреб поточного, оперативного та стратегічного управління. В основу запропонованих методичних підходів покладено контроль заходів біобезпеки виробництва, формування біологічних активів і товарообмінних процесів на агропродовольчому ринку, що сприятиме методичному забезпеченню регулювання ринку продукції, розробленню послідовної системи інструкцій з планування, узгодження та прийняття нормативних актів, прогнозів і програм розвитку для виробників харчових продуктів.

Таблиця 2. Пропозиції щодо удосконалення біологічних активів і сільськогосподарської продукції у тваринництві

Об'єкти обліку біологічних активів	Сільськогосподарська продукція	Додаткові біологічні активи
(основний варіант)		
II. ТВАРИННИЦТВО		
4. Вівчарство (козівництво) роздільно-тонкорунне, напівтонкорунне, напівгрубошерстне, грубошерстне		
Основне стадо овець (вівцематки з ягнятами до вилучення, барани-плідники, барани-пробники, валухи)	Вовна, сперма, пух, молоко, гній	Ягнята на час відлучення
Вівці на вирощуванні і відгодівлі	Приріст живої маси, вовна, гній	-
5. Вівчарство каракульське і смушкове		
Основне стадо (вівцематки з ягнятами до відлучення, барани-плідники, барани-пробники)	Вовна, каракульські смужки, приріст живої маси, сперма, гній	Приплід
Вівці на вирощуванні і відгодівлі	Вовна, приріст живої маси, гній	-
II. ТВАРИННИЦТВО		
(варіант із змінами та доповненнями)		
4. Вівчарство (козівництво) роздільно-тонкорунне, напівтонкорунне, напівгрубошерстне, грубошерстне		
Основне стадо овець (вівцематки з ягнятами до вилучення, барани-плідники, барани-пробники, валухи)	Вовна, сперма, пух, молоко, гній	Ягнята на час відлучення
Вівці на вирощуванні і відгодівлі	Приріст живої маси, вовна, гній	-
5. Вівчарство каракульське і смушкове		
Основне стадо (вівцематки з ягнятами до відлучення, барани-плідники, барани-пробники)	Вовна, каракульські смужки, приріст живої маси, сперма, гній	Приплід
Вівці на вирощуванні і відгодівлі	Вовна, приріст живої маси, гній	-
5.1. Козівництво молочне, м'ясне		
Козематки, цапи-плідники, цапи-пробники, ремонтний молодняк: козлики козочки	Молоко, приріст живої маси, сперма, гній	Приплід
5.2. Козівництво пухове, шерстне		
Козематки, цапи-плідники, цапи-пробники, ремонтний молодняк: козлики козочки; молодняк на штучному вирощуванні	Пух, молоко, приріст живої маси, сперма, гній	Приплід
5.3. Декоративне козівництво		
Козематки, цапи-плідники, цапи-пробники, ремонтний молодняк: козлики козочки	Прирости живої маси, спермопродукція, гній	Приплід

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко Н. М., Різченко Н. В. Особливості обліку витрат і виходу продукції рослинництва. *Економіка та держава*. 2019. № 11. С. 76–82.
2. Вітвицький В. В. Управління галузевими системами економічних норм і нормативів в АПК. Київ: Агрпромпраця, 2001. 568 с.
3. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів: затверджені наказом Мінфіну від 29.12.2006 № 1315. URL: <http://dtkk.com.ua/show/2cid04673.html>.
4. Про затвердження П(С)БО 30 «Біологічні активи»: Положення від 18.11.2005 № 790. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
5. Жук В. М. Нові методологічні засади обліку сільськогосподарської діяльності та проблеми практичного застосування П(С)БО 30 «Біологічні активи». *Облік і фінанси АПК*. 2018. № 6. С. 34–42.
6. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 № 1877-IV. *Офіційний вісник України*. 2004. № 30. Т. 1. С. 98.
7. Чечель О. М. Формування державної економічної політики в епоху глобальних трансформацій: монографія. К.: Інтерсервіс, 2011. 320 с.
8. Давиденко М. В. Чому занепадає козівництво? *Тваринництво України*. 2009. № 7. С. 9–10.
9. Кириченко Д. І., Чан-хі О. С. Конкурентоспроможність вітчизняної агропродовольчої продукції на ринку ЄС: проблеми та перспективи. *Інтернаука. Серія: Економічні науки*. 2017. № 6. С. 39–43.
10. Вдовенко Н. М., Богач Л. В. Зміни у глобальних тенденціях формування біологічних активів та сільськогосподарської продукції. *Науковий вісник Полісся*. 2016. № 3 (7). С. 162–167.
11. Лопушинський І. П. Державна політика щодо розвитку галузі тваринництва: огляд світової практики в контексті застосування її в українських реаліях. Матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. Х: НУЦЗУ. 2019. С. 168–180.
12. Vdovenko N. M., Hryshchenko N. P., Marchenko I. O. Methodological component of forming the market of goat products in Ukraine. *Науковий Вісник Полісся*. 2017. № 1 (9). Ч. 2. С. 198–201.
13. Про племінну справу у тваринництві: Закон України від 01.01.2016. № 3691-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. С. 40.
14. Стан європейської інтеграції у сфері сільського господарства. URL: <http://surl.li/ecckv>.
15. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 23. С. 158.
16. Тиран Т. В., Скоцик К. О. Якість молока кіз різних порід. *Наукові доповіді НУБІП України*. 2017. № 7 (29). С. 27–28.
17. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджено наказом Мінфіну від 31.12.1999 № 318. *Офіційний вісник України*. 2000. № 3. С. 181.

REFERENCES

1. Bondarenko, N. M., and Rizchenko, N. V. (2019). Peculiarities of accounting for costs and output of crop production. *Economy and the state*, 11, 76–82.
2. Vitvytskyi, V. V. (2001). *Management of branch systems of economic norms and standards in agricultural industry*. Kyiv: Agroprompratyа.
3. Methodological recommendations for accounting of biological assets. (2006). Approved by order of the Ministry of Finance dated 12.29.2006 No. 1315. Retrieved from: <http://dtkk.com.ua/show/2cid04673.html>.
4. On the approval of P(S)BO 30 "Biological assets": Regulation No. 790 dated 18.11.2005. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
5. Zhuk, V. M. (2018). New methodological principles of accounting of agricultural activity and problems of practical application of P(S)BO 30 "Biological assets". *Accounting and finance of agriculture*, 6, 34–42.
6. *On state support of agriculture of Ukraine*. (2004). Law of Ukraine dated 24.06.2004 No. 1877-IV. *Official Gazette of Ukraine*, 30(1), 98.
7. Chechel, O. M. (2011). *Formation of state economic policy in the era of global transformations: monograph*. Kyiv: Interservice.
8. Davydenko, M. V. (2009). Why is goat breeding declining? *Animal husbandry of Ukraine*, 7, 9–10.
9. Kyrychenko D. I., and Chan-hee O. S. (2017). Competitiveness of domestic agro-food products on the EU market: problems and prospects. *Interscience. Series: Economic Sciences*, 6, 39-43.
10. Vdovenko, N. M., and Bogach, L. V. (2016). Changes in global trends in the formation of biological assets and agricultural products. *Polissya scientific bulletin*, 3 (7), 162–167.
11. Lopushynskyi, I. P. (2019). *State policy regarding the development of the livestock industry: an overview of world practice in the context of its application in Ukrainian realities*. Materials of the International Science-Practice. conf. NUTZU, 168–180.
12. Vdovenko, N. M., Hryshchenko, N. P., and Marchenko, I. O. (2017). Methodological component of forming the market of goat products in Ukraine. *Polissya Scientific Bulletin*, 1 (2), 198–201.

13. On breeding matters in animal husbandry. (2016). Law of Ukraine dated January 1, 2016. No. 3691-XII. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 4, 40.
14. The state of European integration in the field of agriculture. Retrieved from: <http://surl.li/ecckv>.
15. On licensing of types of economic activity. (2015). Law of Ukraine dated March 2, 2015 No. 222-VIII. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 23, 158.
16. Tiran, T. V., and Skotsyk, K. O. (2017). Milk quality of goats of different breeds. *Scientific reports of NUBIP of Ukraine*, 7 (29), 27–28.
17. Standard of accounting 16 "Expenses". (2000). Approved by order of the Ministry of Finance dated 12.31.1999 No. 318. *Official Gazette of Ukraine*, 3, 181.

Victoriya Margasova, Doctor of Economic Sciences, Professor, Vice-Rector for Scientific Work, Chernihiv Polytechnic National University, Ukraine
Nataliia Vdovenko, Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of Department, Department of Global Economy, National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine, Ukraine
Iryna Marchenko, PhD in Economics, Department of Global Economy, National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine, Ukraine

BASIC METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE ACCOUNTING AND CONTROL OF COSTS IN THE FORMATION OF BIOLOGICAL ASSETS OF CROP AND LIVESTOCK BREEDING ON THE AGRICULTURAL MARKET

Abstract

Introduction. The basic transformational organizational and economic processes, built in the conditions of extraordinary challenges, significantly change the methodical approaches to the formation of biological assets in agriculture. At this stage of transformational transformations, the problem of providing the population of the Earth and individual countries with a sufficient amount of food has been deepening recently. The issue of saturation of the domestic market with products produced by the leading industries of the national economy is of particular importance. And among them, both crop production and animal production are singled out. Therefore, strengthening the domestic producer in the positions of proving domestic consumption, based on physiological norms, influencing the development processes of the crop and livestock industries with the aim of adapting to changes in the macroeconomic parameters of the country, eliminating the destabilizing effect of conjunctural, seasonal and price fluctuations of the agro-food market is possible only under the conditions of search directions for improving tools, principles of accounting and control in industries to provide users with prompt, reliable and complete information on the amount of grown products in a timely manner.

The aim of the work is to substantiate the basic methodical approaches to accounting and cost control in the formation of biological assets of plant and animal husbandry in the agro-food market in conditions of extraordinary challenges.

Methodology. The basic methodical principles for accounting and cost control in the formation of biological assets of plant and animal husbandry in the agro-food market by applying a systematic approach have been improved. On the basis of the model of improvement of biological assets and agricultural products in animal husbandry, proposals were made to improve the Methodological recommendations on the accounting of biological assets No. 1315, approved by the order of the Ministry of Finance of Ukraine. It is proposed to make changes to the fifth line in Appendix 1 of this document by highlighting the main production directions of goat breeding and to make changes to the first column "Objects of accounting for biological assets" by entering as separate accounting units the biological assets of "goats", "breeding goats", "test goats", "repair young: goats, goats". Among the applied proposals for improving the biological assets of crop production, the article proposes to provide analytical cost accounting for the company's divisions and centers of costs and responsibility in the conditions of global transformations and extraordinary challenges at powerful productions.

Results. Approaches to the accounting and control of costs in the formation of biological assets of plant and animal husbandry in the agro-food market, including the domestic market of goat products, have been developed, taking into account the transformation processes in the economy of agricultural enterprises. The article points out that each industry certainly differs in certain features that have an impact on the organization of accounting, analysis and control, in particular, in the part of the formation of biological assets. It was concluded that the basis of the proposed methodical approaches is the control of production biosafety measures, the formation of biological assets and commodity exchange processes in the agro-food market, which will contribute to the methodical provision of product market regulation, the development of a consistent system of instructions for planning, coordination and adoption of regulatory acts, which will become key factors in order to develop forecasts and development programs for food producers.

Keywords: accounting; control; biological assets; livestock; crop production; market; agriculture; center of responsibility; costs.

Cite as: Margasova, V., Vdovenko, N., & Marchenko, I. (2022). Basic methodological approaches to the accounting and control of costs in the formation of biological assets of crop and livestock breeding on the agricultural market. *Economic analysis*, 32 (4), 207-216. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.207>